

„Робітничая Газета“ в передовиці „Квітки румунського імперіалізму“ пише: „Новий голова кабінету міністрів у Румунії Маргільоман, сей давній прибічник центральних держав, повідомив телеграфічно міністра закордонних справ у Берліні про прилучення усієї Бесарабії до румунського королівства. Прикрашений звичайними імперіалістичними брехнями про радість бесарабського населення з приводу прилучення, сей новий акт румунського імперіалізму, акт огидного насильства та сваволі повинен бути поставлений на денний порядок нашого політичного життя. Румунське правительство, котрому так легко за часів балканської війни повела ся імперіалістична авантюра з Добруджою, втягло ся в сучасну війну зза Буковини, на котру вже віддавна зазіхав румунський імперіалізм. На початку вступу Румунії у війну, здавало ся, заповідало ся добре й апетити румунського імперіалістичного уряду вже простягали ся навіть на Бесарабію. Добруджа, Буковина і навіть Бесарабія — чи се ще не перли-здобутки в короні румунського імперіалізму, та ще й придбані багнетами та жертвами держав згоди: Росії, Франції й Англії.

„Але не так склало ся, як жадало ся. В результаті війни румунська корона позбула ся мало на всієї своєї державної території. В результаті мирового договору Добруджа повернула ся до Болгарії. З Буковиною довело ся отже попросити ся і вже на довгий час. З тим більшою енергією румунський імперіалізм заходив ся коло Бесарабії. Ще за тих часів, коли українська мирова делегація докінчувала справу заключення мирового договору в Берестю, румунська армія перенесла свої оперативні дії на територію Бесарабії. Ще в ті часи було ясно, що діло тут не в очищенню Бесарабії від „советських військ“, не в допомозі молдавській республіці визволити ся від насильницьких банд Леніних і Муравйових, а в анексії Бесарабії.

„Тепер се стало ся фактом. Телеграма Маргільомана виразно говорить про прилучення Бесарабії до Румунії. Не рахуючи ся з волею людности, нехтуючи той факт, що в Бесарабії по багатьох повітах її живе численна українська людність, котра воліє жити під Українською Республікою, румунський уряд Маргільомана силою багнетів прилучує всю Бесарабію до імперіалістичної Румунії, яка вславила ся своїми антидемократичними порядками, своїм гнітом над Євреями і т. д. Ся телеграма Маргільомана є одночасно й повідомленням і спробою дізнати ся про погляди на сю подію уряду найбільшої з центральних держав Німеччини, потребою ласкавої згоди німецького уряду на се злочинство.

„Українська демократія і наш Уряд сеї анексії не може признати, не має права їй корити ся і з відповідною силою та рішучістю демократія всіх націй України повинна повести широку боротьбу проти сього прилучення, подати руку допомоги демократії Бесарабії в її визвольній боротьбі проти спроб і забаганок румунського імперіалізму. Ми повинні провадити широку агітаційну кампанію проти сього злочинства Маргільомана й Ко. Ми повинні кликати на вічах і зборах до активного протесту демократії нашої держави проти імперіалістичної авантюри. Трудящі маси досить знали лиха в сій тяжкій війні, щоб допустити всякі знущання над їхніми правами, щоб нові анексії стали приводом до нових воєн, нової крові й нових жертв.

„А наш Урад, котрий виявив досить недбалства в українсько-румунській справі, не пославши свого уповноваженого до Букарешту під час мирових переговорів Румунії з центральними державами, мусить негайно, коли не хоче ризикувати своєю долею, розвинути відповідну міжнародну акцію, мусить рішуче запротестувати перед центральними державами проти сього акту міжнародного грабіжництва й насильства Маргільомана. Маргільоман є ставленик центральних держав. Вони, як що не юридично, то морально несуть відповідальність за діла румунського уряду, нині їм прихильного. Ми не можемо признати можливим, щоб центральні

держави, котрі замирили з Україною, котрі дістають від неї кольосальну харчову допомогу, могли дати свою згоду, допустити до здійснення сього акту, явно ворожого Українській Народній Республіці. Дотеперішньому квіетизмови нашого Уряду в міжнародних справах мусить же нарешті бути покладений кінець“.

„Нова Рада“ в передовиці зазначає своє становище до таких справ, як Холмщина й Бесарабія, тим робом, що не історичні права, а етнографічний склад і невідроблена воля самої людности має становити ту підставу, на якій ся чиниша провінція повинна відійти до одної з сусідніх держав. Далі зазначає часопись, що коли Україна заявила, що українські частини бесарабської території мусять відійти до неї, в Бесарабії почав ся крик, що Україна заїхав на чужу землю, що ті українські частини Бесарабії надають їй найбільшої цінности і т. ин. Подавши вістку про ухвалу молдавської республіки увійти в склад Румунії, пише часопись: „З Одеси повідомляють, що румунське правительство почало вже по Бесарабії відповідну агітацію залакуванням і іншими такими способами, щоб вирвати у немолдавської людности бажання приєднати ся до Румунії; пущено, кажуть, у діло спеціальне натискання на жидівську людність і взагалі румунські власти силкують ся витворити бажаний для них „голос людности“. Не можемо не остерегти — кінчить часопись — і не зауважити, що се той помилковий шлях, яким можна вийти з цієї, тільки не до згоди й не до порозуміння та полагодження всяких гострих рубців. Се той шлях, що ним пробувала зайти Румунія — на Буковині, і вже повинна була-б знати з власного досвіду, яку гарячу й тим самим небезпечну атмосферу може така тактика витворити. Те зазіхання на Буковину, що власне і втягнуло Румунію у війну, вже послужило для неї каменем преткновения і бажано було-б, щоб се стало ся також і осторогою — не йти далі сим шляхом. Україна в усяким разі не може погодити ся з тим, щоб землі, заселені українським народом, могли бути від неї відірвані. Думаємо, що коли румунські політики стануть на тійже таки позиції етнографічного розмежування і зречуть ся своїх захватних тенденцій, до порозуміння, такого бажаного й потрібного між найближчими сусідами, можна буде дійти легко. Коли ми обопільно станемо на ґрунті етнографічного розмежування, лишать ся вже деталі, в яких договорити ся раз-у-раз можна“.

До сеї справи вертає „Нова Рада“ в іншій передовиці „Захватним шляхом“, де пише: „Те, проти чого ми сими днями застерігали, стало ся. Румунія приєднала до себе цілу Бесарабію, не звертаючи ніякісенької уваги на нерумунські її частини. І саме на сі частини Румунія найбільш натискає. З Хотинщини йдуть напр. просто неймовірні чутки, що терор виявляєть ся вже в формах часів Вільгельма Телля. По вулицях прогулянку робить на патики капелюх якого бравого лйтаннта й никнуть перед ним — капелюхом, а не лйтаннтом — всі інші капелюхи, які з живих голов зривають ся, а разом і головам дістаєть ся. Се, кажемо, вже робило ся. І Геслери неминуче викликають за собою Теллів. Звичайно, вчинок новітніх Геслерів не має в собі нічого страшного, він тільки прискорить ліквідацію всієї сеї авантюри. І ми певні, що українській людности недовго доведеть ся терпіти чужинецьку кормигу“.

Орган центрального комітету Української Селянської Спілки „Народня Воля“ в передовиці „Анексія Бесарабії“ називає прилучення Бесарабії до Румунії без порозуміння з Українським Правительством одним з тих безчисленних підводних камінців, на котрі приходять ся натикати ся державному кораблеви Української Народньої Республіки в процесі її будовання. Се наслідок великодержавної хворости, на яку слабують всі консервативні під кожним оглядом держави. А далі пише часопись: „Ні з якого погляду не можна знайти виправдання вчинку румунського уряду. Коли великі культурні й міцно збудовані держави можуть виправдувати свої імперіалістично-анексійні змагання доводами вищого ха-

рактору: інтересами вселюдської культури, ідеєю забезпечення безпеки малих народів, зєднанням з великими міцними державами і т. ін., румунська влада не має змоги оперти ся ні на один з подібних доводів. Се країна поперше надзвичайно маленька та в політичнім значінню абсолютно безсила. Сьогодні Румунія приєднує до себе те, що погано лежить на політичнім горизонті, а завтра хтось без великих сумнівів саму Румунію з усіма її анексієними придбаннями.

„Про румунську культуру краще не згадувати. Є народи, котрі на сім полі за довгі століття свого існування, в силу чи то історичних умов, чи то своїх особистих природних здібностей, проходять цикль свого політичного життя, не залишивши жадної вкладки в світову скарбницю духа. Так нічим себе не виявляє ні в одній галузі й румунський народ: ні у військовій, ні науковій, ні літературній, ні в якій иншій. Політичний устрій і соціальні відносини в сій державі ледви чи кращі від турецьких. Тут нема й тіни того, що зветь ся рівноправністю національностей, справжнім демократичним строем і свободами людини та громадянина. Країною править середньовічними способами родова й земельна аристократія. Вся адміністрація будуєть ся на системі підкупності від малого до великого. Селянство, забите й безправне, стоїть на найнижшій щаблі розвитку.

„Що міг пообіцяти Сфатул Церій, оголошуючи прилучення всієї Бесарабії до Румунії, широким трудовим масам населення, трудно собі уявити. Навіть неукраїнські повіти, оскільки відомо, далеко більше зацікавлені республікансько-соціалістичним устроєм сусідньої Української Народньої Республіки ніж зєднанням з перебуваючою в середньовічній стані Румунією. Робить ся зрозумілим, чого саме справу прилучення бере на свої плечі Сфатул Церій. Сим хочуть сфальшувати волю населяючих країну народів замість небезпечного для румунських політиканів всенароднього голосування. Після всіх звірств, цілком достойних своїх виконавців, сей голос був би безперечно дуже далеким від прихильности до сього некультурного державного організму.

„З боку інтересів самої Румунії проковтнути рівну їй Бесарабію ледви чи буде так легко, як здаєть ся тамошнім політикам. Колиб на малий час обставини опинили ся на її боці, то в дальшій майбутности вони з історичною необхідністю змінять ся в далеку инший бік. Румунія не Прусія з 71 р., але хоче робити те саме, тільки в ще більшій розмірі, ніж робила остання. На наше щастя—Маргільман не є другим Бісмарком, а лише дрібненьким звичайним політиком. Румунський же народ, славний на полі скрипково-реставраційного мистецтва, ніяк не може рівняти ся з войовничою, висококультурною і освіченою Прусією та Німеччиною. Смішна комедія, зроблена правительством румунського короля, не повинна рахувати ся занадто серйозним актом, але без сумніву потрібно поставити на відповідне місце румунську олігархію, яка зарвала ся“.

Самостійна Білоруська Народня Республіка.

З усіх народів славянського племені нам найблизший мовою, звичаями й обичаями, культурою і історією білоруський народ. І тому нас болить його незавидна теперішня доля й кожда поправа її тішить нас не менше ніж білоруського патріота. Спільно пережиті віки минувшини з геройською обороною супроти посягань спільних наших ворогів: Польщі й Московщини в минулім, теперішности й на будуче стали джерелом спеціальних взаїмних симпатій обох націй.

Зокрема тішить нас повне порванне звязи з Московщиною через проголошення незалежної і самостійної Білоруської Народньої Республіки, про що ми донесли вже в попереднім числі нашої часописи. Довершила сього прого-

лошення „Рада Беларускай Народнай Республікі“ 24 марта сього року отсею своєю установчою грамотою:

„Рік тому народи Білоруси разом з народами Росії скинули ярмо російського царизму, який найтяжше притиснув Білорусь, не питаючи ся народу, наш край вкпнув у пожежу війни, яка зовсім знищила білоруські міста й села. Тепер ми, Рада Білоруської Народньої Республіки, скидаємо ненависне ярмо державної залежности, яке ігвалтом накинупи нам московські царі на наш вільний і незалежний край. Від сього часу Білоруська Народня Республіка проголошуєть ся незалежною і вільною державою. Самі народи Білоруси в лиці свого установчого сойму постановляють про майбутні державні звязки Білоруси.

„На підставі сього тратять свою силу всі старі державні звязки, які дали можливість чужому урядови підписати й за Білорусь трактат в Бересті, котрий забиває на смерть білоруський народ, ділячи його землю на частини. На підставі сього уряд Білоруської Народньої Республіки має увійти в зносини з зацікавленими сторонами, пропонуючи їм переглянути частину берестейського трактату, яка торкаєть ся Білоруси, й підписати мирову умову з усіма державами, що воювали.

„Білоруська Народня Республіка повинна обняти всі землі, де живе й де має чисельну перевагу білоруський народ, а саме: Могилівщину, білоруські частини Мінщини, Городненщини (з Городном, Білостоком і ін.), Віленщини, Вітебщини, Смоленщини, Чернігівщини й сумежні частини сусідніх губерній, заселені Білорусами.

„Білоруська Народня Республіка потверджує всі ті права й вольности громадян і народів Білоруси, які проголошено установчою грамотою з 9 березня 1918 р. Сповідуючи про незалежність Білоруської Народньої Республіки, її Рада покладає надію на те, що всі народи, котрі люблять волю, допоможуть білоруському народови в повній мірі здійснити його політично-державні ідеали“.

Установча грамота з 9 березня, про яку тут мова, а яку видав виконавчий комітет першого всебілоруського зїзду, розігнаного большевицькими насильниками в грудні 1917 р., в головнім є наслідуванням Універсалів Української Центральної Ради—до соціалізації землі включно. Зрештою хай говорить текст за себе. Ось він:

„В період всевітньої війни, яка руйнує одні сильні держави й ослаблює инші, проснула ся Білорусь до державного життя. По трьох з половиною віках неволі знову на весь світ говорить білоруський народ про те, що він живе й буде жити. Великі народні збори білоруський зїзд від 5/17 грудня 1917 р., дбаючи про долю Білоруси, затвердив на її землях республіканський лад. Виповняючи волю зїзду й обороняючи державні права народу, виконавчий комітет Ради зїзду ухвалив таке про державний лад і права та вольности її горожан і народів: 1) Білорусь в межах розселення і чисельної переваги білоруського народу проголошуєть ся народньою республікою. 2) Основні закони Білоруської Народньої Республіки затвердять Установчі Збори Білоруси, скликані на підставі загального, рівного, безпосереднього, таємного та пропорціонального виборчого права без ріжниць полу, національности й релігії. 3) До тої хвилі, коли зберуть ся Установчі Збори Білоруси, законодавча влада Білоруської Народньої Республіки належить до Ради всебілоруського зїзду, доповненої представниками національних меншостей Білоруси. 4) Виконавча й адміністраційна влада в Білоруській Народній Республіці належить до Народнього Секретаріату Білоруси, визначеного Радою всебілоруського зїзду й відповідального перед нею. 5) В межах Білоруської Народньої Республіки проголошуєть ся воля слова, друку, зборів, страйків, союзів, безумовна воля совісти, недоторканість особи й оселі. 6) В межах Білоруської Народньої Республіки всі народи мають право на національно-персональну автономію, проголошуєть ся рівноправність усіх мов народів Білоруси.

7) В межах Білоруської Народньої Республіки право приватної власності на землю касується. Земля передається за без викупу тим, хто сам над нею працює. Ліси, озера й надра землі проголошують ся власністю Білоруської Народньої Республіки. 8) В межах Білоруської Народньої Республіки установлюється 8-годинний робочий день.

„Проголошуючи всі ті права й вольности горожан і народів Білоруської Народньої Республіки, ми, виконавчий комітет Ради всебілоруського з'їзду, обов'язуємо ся стояти на сторожі закону й ладу в республіці, берегти інтересів усіх горожан і народів республіки й охороняти права та вольности трудового народу, також доложити всіх зусиль, аби скликати в як найшвидшій часі Установчі Збори Білоруси. Всіх вірних синів Білоруської Землі закликаємо помогти нам у нашій тяжкій і відповідальній роботі“.

Сама назва виконавчого комітету першого всебілоруського з'їзду говорить нам, що він сягає корінням до грудневого насильства большевиків над самоозначенням білоруського народу. Тоді вибрав з'їзд Раду з 50 людей, а остання вибрала споміж себе виконавчий комітет з 17 людей. Щоб перемінити сей білоруський національний орган на територіальний, ухвалено доповнити його представниками соціалістичних партій національних меншостей в кількості сімох пропорціонально до населення: 3 від Жидів, 2 від Москалів, по одному від Поляків, Литовців і можливо Лотисів. Крім національних меншостей виконавчий комітет доповнено членами виконавчого комітету Білоруської Центральної Військової Ради в числі 10 людей. За большевицької влади виконавчий комітет працював нелегально. Між иншим він вислав мирову делегацію до Берестя в складі Рак-Михайловського та Цвікевича. Але большевики не перепустили їх через фронт. В ніч на 21 лютого між відходом большевиків і приходом німецьких військ виконавчий комітет узяв владу в свої руки й утворив Народній Секретаріат Білоруси. Але Народній Секретаріат міг працювати лише 5 днів. Його фактично розігнала німецька комендатура, хоч офіційно він досі існує і вислав меморіал до місцевої найвищої окупаційної влади з домаганням вяснення відношення німецького правительства до самоозначення Білоруси. Народній Секретаріат вкупі з минською городською думою і губерньською земською управою скликає з'їзд міських і земських самоуправ по можливості усю Білорусю без кордонів. Тому постановлено вислати до Вильни спеціальну делегацію для утворення зв'язку.

Утворений в Минську Народній Секретаріат Білоруси має такий склад: І. Мокреєв для внутрішніх справ, І. Воронко — заграничних справ, А. Смоліч — народньої просвіти, Е. Білевич — справедливости, І. Серєда — народнього господарства, В. Рєдко — шляхів, Г. Белкінц — фінансів, П. Бодунова — догляду, І. Злєбін — московських справ, А. Карач — пошт і телеграфів, П. Крєчевський — контролі, Л. Заяць — секретарь і К. Єзовітов як окремий повновласник для військових справ. Пізнійше мають бути обсажені місця хліборобства, торгівлі та промислу, праці й суспільних робіт, народнього здоров'я, прохарчування і національних: білоруського, польського й жидівського.

Тимчасове правительтво Білоруси видало до народів Білоруси з датою 21 лютого таку декларацію: „Новий грізний момент переживає наша батьківщина. Бувши в краю влада пройшла безслідно. Сьогодні ми стоїмо перед можливим зайняттям краю німецькими арміями. Ми повинні взяти свою долю у власні руки. Білоруський народ повинен здійснити своє невідбиральне право на повне самоозначення, а національні меншости на національно-персональну автономію. Права нації повинно знайти своє здійснення шляхом скликання на демократичних підставах Установчих Зборів. Але й до часу скликання останніх ся влада в Білоруси повинна належати до народів, які її заселяють. Виконавчий комітет Ради першого всебілоруського з'їзду, доповнений представниками революційної демократії національних меншостей, здійснюєчи

завдання, наложене на нього з'їздом, проголошує себе тимчасовою владою Білоруси, яка приступає до управи краєм, найшвидшого скликання всебілоруських Установчих Зборів на підставі загального, безпосереднього, рівного, таємного та пропорціонального виборчого права для усього дорослого населення без різниці національності, віроісповідання і полу. Тимчасову народню владу краю, яка ставить собі завданням оборону і укріплення завойовань революції, здійснить утворений нами Народній Секретаріат Білоруси, який від сьогодні вступив у виконання своїх обов'язків...“

Як в проголошенні Білоруської Народньої Республіки, так і в його передписках — проголошенні Білоруси окремою республікою і утворенні білоруського правительства, з його отсе наведеною декларацією, бачимо факти, відомі нам добре з історії проголошення незалежності Української Народньої Республіки. Коли Білорусь була спромогла ся на такі факти рівночасно з Україною, сьогодні інакше стояла б білоруська справа. Над зверненням Виленької Білоруської Ради з 18 лютого „до всіх держав, які признають принцип самоозначення національностей, а в першу чергу до Німеччини, яка має найбільше спільних з білорусько-литовським краєм економічних інтересів, з закликом дати поміч у справі відбудови державної незалежності колишньої литовсько-білоруської держави (Великого Князівства Литовського), не оглядаючи ся на теперішній розділ його лінії фронту“, перейшов по чвірний союз до денного порядку при заключенні миру з Росією.

Проти поділу білоруських земель видав Білоруський Народній Комітет у Минську такий протест, який має вручити ся і державному канцлерови Німеччини: „Білоруський Народній Комітет у Минську яко національний стоячий поза партіями орган білоруського народу, що змагає до політично-культурного й економічного відродження, просить охоронити батьківщину від несправедливого та шкідливого розділу. Історичні й етнографічні межі на схід доходять до ріки Смож, на північ обіймають середній біг західної Двини, а на захід велику частину городненської й виленької губернії, включаючи й міста тогож імени, а також Білосток і Бересте. На півдні вони сходять ся з межами губерній городненської й минської. Ми рішуче протестуємо проти змагання сусідніх народів уважати єї області нічиєю територією. Готові привітати політичне зближення з нашими литовськими й балтійськими сусідами, ми одначе рішуче протестуємо проти несправедливих претенсій Литовців на Вильну й на більшу частину виленької й городненської губ. Сі справи можна розв'язати тільки на підставі взаємного порозуміння. Всі претенсії Поляків на частини городненської й виленької губ. ми відкидаємо рішуче яко на нічім не основані захвати й жадання. Ми просимо поправити південну границю краю з Україною згідно з південною межею городненської й минської губ., яка представляє 6-вікову пограничну лінію під історичним і політичним оглядом. Ми змагаємо до незалежного державного життя і бачимо його здійснення тільки в зближенню до західної культури та з її представницею — могутньою німецькою державою. Ми просимо захистити наші справедливі домагання і покликати наших представників на нараду“.

У відношенню до своїх сусідів відчуває Білорусь найбільше симпатій до Литви й України. Київ став одним з найживіших осередків білоруського руху. На Україні творять ся білоруські військові частини. У Києві в помешканню, яке призначили українські влади для білоруської військової організації, відкрито курси білорусознавства, на котрих викладають увечері дуже відомі учені професори М. Довнар-Запольський і В. Завітневич. Київська білоруська військова організація видала поклик п. з. „Слухай, Білоруси“, в якому закликає всіх Минчуків, Пинчуків, Вилєнчуків, синів Витебщини, Смоленщини, Городненщини, Могилівщини й Чернігівщини, щоб несли цвіт молодости, знання і силу під біло-червоно-

делегатії (12 лютого) з закликом негайно приступити до організації в усіх українських таборах добре дисциплінованих військових відділів для оборони Рідного Краю від усяких напасників і ворогів незалежності українського народу та щоб як найскорше вислати перші відділи по 800 найсвітліших вояків з свідомих Українців, яким би українське правительство могло цілком довіряти в сю тяжку й скрутну годину, полонені Українці одностайно заявили ся за тим, щоб негайно стати до помочи, віддавши себе до цілковитого розпорядження Українській Центральній Раді. Життя в таборах заклекотіло, як ніколи ще до того часу. Всі заворушили ся і заговорили: „Всі підемо й будемо боронити волю українського народу й незалежність своєї молоді держави до останньої краплини крові. Головами поляжемо, а не допустимо, щоб і надалі нас тримали в московським ненависним ярмі. Досить уже натерпіли ся за цілих два з половиною віки. Або жити вільними синами Неньки-України або чесно померти в боротьбі з її ворогами!“ Люде наче зовсім забули, що вони цілі роки сидять у неволі, відірвані від Рідного Краю і своїх родин, в нужді і горі. Козача кров загоріла ся в кожному козакові й душа рвала ся просто на Україну, щоб поміряти ся з ворогом і примусити покинути межі Вільної Самостійної України й раз на все покласти кінець всяким спробам до поневолення українського народу.

Трудно кількома словами переказати все те, що відбуло ся в нашій таборі за останніх півтори тижня, пишуть полонені в своїй газеті „Громадська думка“ в ч. 14 з дня 23 лютого (Вецляр). Нові післямирові події розпочали ся у вівторок 12 лютого. Того-ж самого вечора відбули ся надзвичайні сходи т-ва „Січ“. Отаман „Січи“ зробив реферат про одержану від мирової делегації телеграму, а збори однодушно винесли ухвалу вислати потрібних Україні людей з числа членів „Січи“. Зараз же з вечора почали зголошувати ся до від'їзду. На другий день відбуло ся в цілім таборі кілька нарад. Так само з приводу від'їзду на Україну деякі таборові організації цілковито застановили свою роботу, передаючи свої справи на руки своїх уповноважених. Протягом кількох днів прибували товариші з робітничих команд, переводили ся записи бажаячих стати в оборону Рідного Краю та відбували ся вибори старшини (отамана, курінних, сотників і ин.). В середу прибуло до нашого табору 4 офіцерів-Українців з Ганн.-Міндену, а в п'ятницю ще 38. В суботу відділ був уже готовий й увечері в супроводі таборової оркестри відійшов на залізничий двірець, де для нього був приготовлений потяг.

В понеділок приїхало до нашого табору знову 53 офіцерів, членів української громади в таборі Ганн.-Мінден, щоб їхати на Україну з найближчим транспортом, про негайний від'їзд якого стало відомо від кількох днів. Другий транспорт має формувати ся з 1200 людей. В табор не перестають прибувати товариші з робітничих команд. У таборі помітно сильний рух. Скрізь відбувають ся дискусії. Проводять їх переважно приїхавші т. т. офіцери, які займають ся переведенням організації другого транспорту, по губерніям засновують ся нашвидку земляцтва. Відбувають ся віча з рефератами про сучасні події. Між иншим відбув ся реферат т. офіцера Стецюка, який був учасником 2-го всеукраїнського військового з'їзду в Києві та прожив якийсь час на Україні вже під час революції. Розповідав він про настрої в селах і у війську в червні й липні 1917 р. Реферат зробив на козаків дуже гарне вражіння. 21 лютого надійшов до табору лист отамана відділу козачих військ з полонених генерала Зелінського, в яким він повідомляв: „Виконуючи волю Нашого Народнього Правительства 13 лютого н. с., я приступив до формовання відділу з полонених Українців, який складасть ся з 300 козаків-офіцерів і 6000 козаків-салдатів. Відділ ділить ся на 6 курінів піхоти, 3 батерії по 4 гармати і 36 кулеметів. Перший ешелон вже виступає. Однодушні постанови таборових українських громад, свята любов до Вітчизни й гаряче бажання послужити їй єднає всіх нас.

Се єднання є порукою нашого успіху, бо в єднанні сила. Закликаю всіх вірних синів—полонених-Українців бути готовими, щоб по першому слову Нашого Правительства стати як один чоловік на нашу оборону від посягання большевиків, які з озброєними руками втискають ся в нашу молоду Республіку й, прикриваючи ся фальшивими обіянками дати мир і щастя, несуть з собою братовбивчу війну та безладдя. Я зі своїм штабом виїжджаю 17 лютого н. ст. в Бересте, звідкіля буду давати свої розпорядки, по наказах Нашого Правительства. Для зв'язку мого з Українцями всіх таборів я зоставляю в таборі Ганн.-Мінден курінного Мойсеєнка, до котрого прошу звертатись зі всіма запитаннями й заявами. Отаман відділу Зелінський.“

27 лютого завітали до табору члени президії Союзу визволення України А. Жук і В. Козловський, які взяли участь у вічу відїжджаючих на Україну козаків другим транспортом. Жук дав на вічу ширший огляд сучасних подій на Україні, досить докладно схарактеризувавши так званий „большевицький“ рух. На тому ж вічу відбули ся вибори козачої й отаманної старшини. Козаки побіч досить високої національної свідомости показали дуже багато розважності й організаційного хисту. Коли дивим ся на орлів-козаків, які переймають ся духом своїх славних предків, хочеть ся гукати на весь світ: „Ми живемо, будемо жити й нема в світі такої сили, яка могла б зупинити наші змагання!“ З огляду на те, що багато людей, які належали до різних таборових організацій як активні діячі, виїхало з відділом козаків, центральну організацію — Народню Раду довело ся розв'язати зовсім. Всі справи, зв'язані з майбутньою ліквідацією всієї роботи в таборі, доручено спеціальній Ліквідаційній Комісії.

В неділю 3 березня другий відділ козаків з 1200 людей був уже зовсім готовий і відїхав з табору на Україну. В 10 годині ранку всі відїжджаючі козаки вистроїлись на головній вулиці табору. Під звуки січового маршу винесено з Народнього Дому українські жовто-блакитні прапори, велично залунало по таборі „Ще не вмерла Україна“ й під звуки духової оркестри козаки рушили походом з табору на стачію. Довгою смугою протягнули ся по шляху сині жупани й білаво-сиві шапки. По дорозі прибувало чимало німецького населення попрощатись з відїжджаючими, багато з котрих працювало у них не один рік. Настрій був бадьорий у всіх. Спочеко, з ранку закриті хмарами, під обід прояснилось, все зігриваючи своїм промінням і вливаючи надію в душі й тих полонених, що відїжджають, і тих, що зостають ся. Музика весь час грала по дорозі й на платформі, поки товариство сїдало у вагони. Нарешті о 1/4 до другої години потяг помалу рушив; замаячили з вікон вагонів сині шапки, востаннє прощаючись з товаришами і з Вецляром; гучно залунало по платформі і з вагонів „Слава Україні“ й потяг став від'їжджати. Провівши товаришів, вертались до табору ті, хто лишив ся, несучи в серці разом і смуток і радість: раділи тому, що діждались нарешті тієї хвилі, коли вже потроху починають рушати до Рідної Країни, а журились, що розпрощали ся з товаришами, з якими може вже не доведеть ся бачитись.

В Зальпведелі, одержавши згадану телеграму мирової делегації, 13 лютого скликано надзвичайне й разом з тим останнє засідання таборової Генеральної Старшини. Постановлено, що в першу чергу мають поїхати члени товариства „Вільне Козацтво“, а потім зможуть поїхати й інші організовані й незорганізовані Українці. Запис козаків ухвалено робити після добровільного зголошення. На тім же засіданні ухвалено вибрати з 7 людей Ліквідаційний Комітет, якому доручено вести далі конче потрібну роботу в таборі, а потім зліквідувати всі справи українських організацій. Центральну організацію — Українську Громаду розв'язано. 14 лютого відбуло ся загально-таборове віче, на яким було понад дві тисячі мешканців табору. Перша частина віча була присвя-

чена загальним справам, а друга виключно відізви першого відділу козаків з 800 людей. Виступало багацько промовців, які зазначували всю вагу й відповідальність відізваючих товаришів перед цілою Українською Громадою в Зальцведелі й перед усім українським народом. Але козаки добре розуміли сей великий історичний момент у життю нашого народу й тому їхні очі горіли вогнем запалу. Настрій був у всіх піднесений, святочний. Гарячі оплески супроводжували кожного промовця.

16 лютого перший відділ козаків відіхав на Україну. Випроводжали своїх товаришів усі, що залишалися ще на деякий час у таборі. Звуки маршу мішалися зі звуками останніх прощальних поцілунків товаришів. З гімном „Вже воскресла Україна“ потяг відійшов у далеку приємну дорогу. Козаки з повною вірою в свої сили й міць поїхали туди, куди їх кликали представники українського народу, щоб як найскорше стати до помочи в тяжкій боротьбі своїй Невці-Україні з лютим і нахабним ворогом, що з півночі напав на неї, щоб знову її поневолити з її вільними вже дітьми. З відіздом козаків табор залишився майже порожній.

Але через кілька днів почали приїздити з різних робітничих команд товариші, що зголосилися їхати з другим відділом, і табор знову став повний. Вільні козаки почали гуртувати ся по губерніям, влаштовували щоденно віча, реферати, скрізь відбувалися дискусії. Одним словом почали ладнати ся до повороту до дому. Прибули до табору й товариші офіцери з Гани-Міндену в числі 51. 25 лютого до табору приїхали представники Союзу визволення України А. Жук й В. Козловський, які відвідали всі таборів установи та прийняли участь в таборів вічі. Жук виголосив реферат про політичне положення на Україні, підкресливши, що полоненим потрібно в сей час віддати своїй країні усю свою енергію. Полонені Українці, які увесь час полону працювали над собою, щоб повернути ся до дому свідомими громадянами й вірними синами України, представляють з себе такий елемент, на котрий наша національна власть може покласти ся як на більш менш вихований в громадським організаційнім життю, який може принести з собою спокій і порядок на Україну.

Організація й висилка другого відділу козаків перейшла дуже складно й без ніяких перешкод. 26 лютого було вже в таборі не 1200, а понад півтори тисячі записаних. Через те прийшло ся поважно скількіть залишити до дальшого відділу. Се була страшно неприємна річ. Люде плакали, просили ся всіма способами, декуди мало не били ся за місце й треба було майже силою усувати їх. 27 лютого видали одіж і відбула ся організація сотень. Сотні розділено по губерніям: 1 — київська, 2 — полтавська, далі подільська, херсонська, волинська, харківська. Менші губернії поприділювано по сусідстві. 28 лютого відділ був готовий.

Увечері відбуло ся прощальне віче. Перед вічем прийшла саме телеграма від капітана Блохіна з привітом від 1-го відділу з Межиріччя. Телеграма піднесла й без того чудовий настрій. Виголосували ся промови, співали ся пісні, розділено національні відзнаки. 1-го березня рано сотні уставили ся на площі табору та при звуках маршу другому відділові козаків передано розвернутий прапор. Приймавши його, вільні козаки зараз же рушили сотнями у взірцевім порядку до залізниці, де їх уже чекав потяг. Розмістившись у вагонах, вільні козаки, під звуки маршу, рушили в дорогу туди, де їх чекають, як тих, котрі своєю зорганізованістю як найбільше причинять ся до скоршого заведення ладу й порядку. Товариші, на долю яких припало ще лишити ся в таборі для дальшої корисної праці, гукали: „Щастя вам, Боже, вільні сини Вільної України! Хай вам помагає ваш здоровий розум встановити лад і спокій у змученій сею завірюхою Україні! Слідом за вами рвуть ся ще й ще сини своєї Матері, котрі вам допоможуть!“

Про відізд першого й другого відділів козаків з Раштату була мова в попереднім числі „Вістника“.

Організація дальших відділів продовжує ся також з повним успіхом. До таборів прибули вже з Гани-Міндену офіцери, які керують справами організації, і є відомости, що сими днями почнуть виходити на Україну нові партії полонених з кожного табору по 2000 людей.

Части першої української дивізії з полонених Українців німецьких таборів з дня 18 березня почали прибувати до Києва, де їх урочисто зустріли голова Української Центральної Ради проф. М. Грушевський, військовий міністер п. Жуковський, міністер харчових справ п. Ковалевський і ин. представники державних і громадських установ (див. попереднє число „Вістника“). Приміщено козаків у Києві в помешканнях монастиря св. Софії. Час від часу дають ся приблизно четвертині козаків відпустки на відвідини своїх родин. Відвідують козаків члени Української Центральної Ради, представники політичних партій і ин. В газеті „Народня Воля“ з дня 24 березня (ч. 24) напр. читаємо: „У полонених“. Наш товариш, член фракції у. п. с.-р. в Малій Раді Одиноць ще з другим товаришем був учора в казармах полонених, які містять ся в помешканнях монастиря св. Софії, і в довгих розмовах вияснювали воjakам попереднє й теперішнє становище, та як організувала ся Центральна Рада, що вона зробила, на чому стоїть. Бувші полонені були надзвичайно раді гостям, вітали їх окликами „Слава“, гукали „Славу“ нашій партії, яку вони дуже поважають, скаржились, що в Києві така сила чорної сотні, якої не приборкано, й казали, що всіма силами будуть піддержувати справжню виразницю народу Центральну Раду та все віддадут за переведення в життє її земельного закону. „Чорна сотня лізе нам в очі на кожнім кроці, — казали полонені, — не дають нам проходу, але ми остільки добре знаємо, хто є пропагандисти, що тільки чекаємо дозволу, щоб усіх ворогів нашої держави, які по вулицях агітують проти Українців, заарештувати“.

Вигляд у полонених чудовий. Свіжі, здорові, добре розбірають ся у всіх питаннях. Кажуть, що хоч і дуже скучили за домом, та не підуть, поки не будуть певними, що державі не загрожує небезпека й що земля безповоротно перейшла в руки справжнього господаря — всього трудового народу.

Полонені після розмови багато й дуже гарно співали: „Заповіт“, „Не пора, не пора“, „Ще не вмерла Україна“ й такі пісні, яких у нас і не почути тут.

Проводили полонені гостей своїх також співами, дуже прохали завітати частійше й вельми дякували товаришам.

Таким чином частина полонених Українців, що відіхали з німецьких таборів для оборони Рідного Краю, вже знаходиться в самім серці України.

Щоб краще впорядкувати справу організації дальших відділів українського війська з полонених Українців, голова Ради народніх міністрів вислав до Німеччини спеціальних відпоручників сотника Сиротенка й п. Байлова, які пробувають тепер у Берліні і час від часу їздять до українських таборів для інформації полонених і полагодження ріжних справ. Приїздив до Берліна з цілою інформацією про військові події та вияснення дотичних справ ген. Пилькевич.

1 квітня сотник Сиротенко навідав ся до табору полонених Українців у Зальцведелі, де зустрів ся з прибувшим днем ранше членом Української Центральної Ради І. Базяком, який приїхав до Берліна в числі членів комісії, котра займаєть ся справою друку українських державних паперів.

Про побут сих відпоручників у Зальцведелі таборова газета „Вільне Слово“ поміж иншим подає: 1 квітня відбуло ся надзвичайне таборове віче, на денний порядок якого були поставлені промови п. Сиротенка й п. Базяка. Пан Сиротенко в імени Українського Правительства й голови Ради

народніх міністрів привітав полонених яко вільних горожан Української Народньої Республіки й поміж іншим сказав: „Ви, товариші, багато вже витерпіли у полоні і вам певно хочеться їхати до дому. Але сього так скоро не можна зробити й потрібний деякий час, аби ви повернули на Україну. Ви багато перетерпіли, але ви знаєте також, що бувають і деякі труднощі на світі. Тому найдіть у собі силу, щоб витримати решту часу, потрібного для усунення усіх тих перевозних труднощів, найдіть спокій у собі, щоб почекати тих кількя місяців, заки повернете на Україну.

„Я приїхав, аби вам оповісти про ваших товаришів, що відіхали, довідати ся про ваше життя. Є дуже й дуже багато чого вам оповісти, але, як звичайно так буває, зараз усього не вискажеш. Потрібно для того багато часу, але й того мало: потрібно самому бачити те, що зроблено на Україні. Ви знаєте про ті велетенські змагання, які провадила Центральна Рада. У ваших часописах писало ся, що чинило, які перешкоди ставило московське правительство українському рухові. Але того, до чого дійшло большевицьке правління, — описати не можна. Те все треба бачити, те все потрібно пережити, щоб зрозуміти всю ту шкоду.

„У вас ставить ся питання, чому саме Українське Правительство покликало на поміч Німців. Правительство знало про вас. Знало про ту роботу, яку ви тут провадили. Але знало також, що Московщина віками вивітрувала з нас усіх українство, й не було певне того, щоб вашими силами могло оборонити ся.

„Ваші сили й ті військові сили, що були у розпорядженню Українського Правительства, являли з себе досить велику одиницю. Але для того, щоб наставити лад і спокій, щоб вимести ворогів з України, — у нас сили було замало. Тому саме й покликано поміч осередніх держав. Ся поміч має силу. А сила й потрібна, щоб привести все в порядок. Ви знаєте про боротьбу Центральної Ради. Знаєте також, як поводили ся большевицькі війська, колишні жандарми й поліцейські, на Україні. Ще передтим війська, що вертали ся з фронту, руйнували все, що лише бачили.

„Російські „соціалісти“ робили такі діла, які не снили ся й колишнім Татарам. І все се для того, щоб утримати Україну у своїх руках, аби з нас далі смоктати кров.

„Зайнявши Київ, вони почали все та всюди нищити. Не звертали уваги ні на хорих, ні на старих і малих. Все, що говорило українською мовою, — розстрілювали та вбивали. Наших інвалідів, що повернули з полону й лежали у шпиталях, також убивали. Котрі могли ходити, — тих виводили на двір. Котрі не могли, — тих на ліжку проколівали.

„На Україні все було перепутане. Наші полки, що стояли у Києві, також зневірили ся, стомили ся сею довгою війною і розходили ся до дому. Лише гайдамаки стояли на обороні. Большевики ненавиділи їх і нищили, калічили, а потім убивали.

„Все, що жадне наживи, все брудне, що було на Україні, — все те погнало ся за грішми, які щедрою рукою сипали большевицькі провідники. Ось чому поміч була потрібна сильна та дисциплінована. Наше Правительство й прикликло таку поміч — німецьку. Німці зобовязали ся допомогти в наставленню ладу.

„Ешелони полонених, приїхавши на Україну, вислухавши членів Правительства, довідавшись, що воно їм довіряє, як людям зорганізованим, дисциплінованим, — стали певнішими себе. А коли побачили большевиків-грабіжників, коли зрозуміли ту трусливу череду злодіїв, — тоді стали просити ся скорійше до діла, навіть не вимштрувавшись. Після кількох днів муштри перша дивізія виглядала безпідбно. Колишні ваші промовці, колишні добрі порадики ваші — стали такимиж добрими вояками. Тепер вони у Києві. Мають велику повагу від громадянства, бо в тяжку хвилину стали до помочі.

„Не будуть вони, як і дальші відділи, ні з ким бити ся. Вони будуть нести лише гарнізонову службу. Будуть послані напр. до Одеси, Харкова й інших міст для такоїж гарнізонової служби. Служити тимуть вони не більше півроку: поки буде зроблений призив молодих, поки не вироблять ся кадрові салдати для муштри молодих.

„Тепер кожний полк одну четверту частину свого складу пускає на відпустки до їх родин. Тепер ті, що може виїжджали з недовіррем, стали завзятими прихильниками, якими були й по торах. Вони зрозуміли, що їх обовязок — це деякий час послужити й допомогти Правительству. Я чув і знаю, що у вашім таборі не було труднощів у складанню відділів, — честь і слава вам за се!

„Через тиждень, два буде знову відправка. Дуже трудно її переводити, бо залізниці зруйновані, мости позривані й тому Правительство вислало своїх делегатів, аби розяснити вам се все. Правительство просить вас спокійно посидіти тут ще яких два-три місяці й чекати своєї черги.

„Ви знаєте тепер положення на Україні і Правительство вірить і покладаєть ся на вас, як на тих, що знають порядок і зуміють допомогти його завести й підтримати.

„Ви, що відїжджаєте, на Україні мусите ще деякий час послужити. Ви повинні ясно собі уявити се й відповідно до того так чи иначе сказати своє слово. Хто боїть ся їхати, — може залишити ся. Хто хоче поспішити на поміч, хоче послужити для добра України, — таких наше Правительство кличе“.

По закінченню промови пан сотник Сиротенко предложив вічу свої документи, які видали йому 1) Голова Ради народніх міністрів Української Народньої Республіки, що він має виїхати до Німеччини для виконання спеціального доручення і 2) отамаң 1-го українського корпусу. Документи прочитав секретарь віча Мамчур.

По скінченню промови й по відчитанню документів — голова віча привітав члена Центральної Ради пана Базяка, який сказав ось що:

„Мені випала висока честь привезти вам привіт Центральної Ради й Українського Правительства. Для того, щоб докладно повідомити вас про тамошні події, — маю замало часу, але скоро ви самі повернете на Україну й побачите ту роботу, що зроблена, й допоможете стати міцно тим, що захищають ваші інтереси. Ви знаєте, як було трудно провадити боротьбу серед неосвідомлених мас. Але внаконець народ зрозумів про що ходить, і став до помочі.

„Рік назад на Україні народ прокинувся, але трудно було йому підняти ся на ноги. Український народ забув мову, забув усе, що його розділяло від Москалів. До тогож Москалі чинили перешкоди зо всіх боків. За Керенського ставили ся перешкоди. Він хотів, аби все виконувало ся згідно з наказами з Петрограду. Його політика не довела до добра. Старі царські порядки виробили в усіх них уяву про „єдїну, неделїму матушку“ й вони змагали ся, щоб так і було“.

Далі пан Базяк розповів, як заснувала ся Центральна Рада, про її склад, про її завдання. „У сю революцію українські селяне здобули собі землю. Її відібрали від поміщиків і їх тепер на Україні немає. В сїм питанню ми провели програму большевиків. Але на великий жаль у селах темнота. Селянство не вірить ні в що. Нам треба допомогти в роботі. Коли вся земля переходила до народу, її взяли в свої руки земельні комітети. Після оголошення III Універсалу сї комітети взяли до свого розпорядження усі маєтки, аби не дати знищити їх. Селяне, з давніх-давен зазнавши лиха від панів, тепер зі злости все нищили, не розуміючи того, що то є вже їх власністю. Сї комітети діяльно почали підготувати передачу землі в руки населення. Позакладали громади безземельних і малоземельних селян і т. ин.

Цілком зрозуміло, через що „советскія войска“ так уперто захищали Ромодан; колиб останній був взятий, большевицьким військам відрізано-б відступання на Харків, бо Кременчук, де пробивається большевицьке військо з Одеси, Катеринослава, був би відрізаний.

На вщастє не вистарчало набоїв для рушниць і знарядів для гармат. Військове міністерство повинно добре подбати, аби такі випадки більш не повторювались. Ледве не повторилося те, що зробила Сухомліновщина. Не дивлячись на таке трагічне становище, українське військо під проводом полк. Балбачана не затратилось: віддано наказ берегти патрони в той час, як ворог з 15 гармат, 7 панцирних поїздів і кількох тисяч рушниць обстрілював Українців, які мовчали. Очевидно ворог додумався, в чім річ, і під захистом артилерії повів наступ. Козаки стріляли тільки на „мушку“ й відбивались тільки штиками. 21 березня пошастило дістати патронів і українське військо перейшло до наступу. Під Милорадовською 3-й курінь Республіканського полку кинувся в штиковий атак, вибив противника з окопу, взяв червоний прапор і 6 кулеметів з патронами, в той час, як 2-й курінь того полку під командою сотника Сича, напавши на большевицьку ватагу, взяв 40 ящиків знарядів і харчову базу большевиків, а потім, зєднавшись з 1-м курінем, зайняв роз'їзд Тарновський, д. Милорадовичі, Барвінську, Крем'янку, Березовку. Молоді гімназисти (піша розвідка) атакували з панцирника большевиків і примусили їх відступити.

Особливою сміливістю в сїм бою вєслався капітан Лященко, який під ураганним огнем артилерії бігом зайняв позиції й обстріляв большевицькі панцирники й панцирні поїзди, наслідком чого один панцирний поїзд був розбитий і панцирник також, а решта мусіла тікати.

Тікаючи, большевицькі ешелони не могли навантажити всієї своєї піхоти й частину коло 800 большевиків відрізали богданівці й атакували ними під Барвінковим і Літейниковим. Двічі богданівці ходили в штиковий атак під командою і навіть участю полк. Шаповала. Особливо був гарний момент, коли кінниця богданівців під командою Колесника (раневий) схватилася з кавалерією большевиків.

У військах ожив старий козацький дух, старшина чи козак, засипаний землею від знарядів, вилазить зпід землі або його відкопують, а він жартує (старшини Гемпель, Шелест, Корж і інші). Большевики відступили, переслідувані українськими військами.

Приблизно о 5 годині вечора большевики й Чехо-Словаки були розбиті й кинулись тікати. А в 2 годині ночі переможець під Бердичевим полк. Балбачан після 4-х дневого бою зайняв Ромодан.

Нераз Німці офіційно дякували полк. Балбачанови й дивувались хоробрості українського війська та його старшин.

П. Жерницький.

(„Нова Рада“).

Самостійники про ліквідацію війни з Московщиною.

На Центральній Раді прочитано такі постанови центрального комітету партії соціалістів-самостійників:

По повероті до Києва українського війська (в яким по постанові центрального комітету всі члени партії, що спроможні були носити зброю, мусіли бути взяті участь в походах проти большевиків) на зборах 6 березня ухвалено щодо сучасного моменту такі постанови:

1. Сучасний склад Ради народніх міністрів не відповідає моментови. Попередня політика Українського Уряду довела до повного зруйнування державного господарства: маємо повний хаос і анархію в народнім господарстві,— сільське господарство зруйноване, в селах анархія і братовбійча війна, в містах— теж саме, залізницї майже стали, старий урядовий

апарат зруйновано, нового не утворено, податки майже не поступають. Необхідно утворити новий кабінет міністрів на принципі діловим і коаліційним. Національні меншости (великоруська й інші), як показала дійсність, тягнуть до єдності з Московщиною і не спочувають самостійности Української Держави. Представники сих меншостей не мусять бути в складі Ради народніх міністрів, яка мусить бути щиро-національним урядом. Кожда національна меншість мусить мати свого товариша міністра при міністерстві вступних справ для оборони своїх прав і інтересів.

2. Український Уряд мусить негайно приступити до рішучої національно-державної політики. Для досягнення сього в першу чергу необхідне проголошення української мови — державною мовою й утворення національно-державного урядового апарату: усі урядовці, що виявили ворожість до українства, мусять бути негайно усунуті з посад. В сей небезпечний для Української Народньої Республіки момент на відповідальних урядових посадах мусять бути тільки Українці й тільки на такий урядовий апарат Український Уряд може з вірою покладатись і не боятися зради або саботажу, як то ми бачили весь час боротьби з большевиками.

3. З складу Ц. Ради мусять бути виключені: а) особи, що не є підданими Української Народньої Республіки по закону про підданство; б) особи, що зрадили Українську Народню Республіку під час останнього нападу на Київ північних варварів, чи прийняттям хочби якої участі в большевицькій авантюрі, чи в спочуванню сьому рухови, що не обороняли Української Народньої Республіки в небезпечний для неї час, як то належало-б вірному синові України; в) представники від партій і організацій, які зрадили український народ і Республіку.

4. Члени Ц. Ради й Уряду в першу чергу, а потім усі піддані Української Держави мусять негайно присягнути на вірність самостійній Українській Народній Республіці.

5. Тому, що вибори до Українських Установчих Зборів відбувалися в умовах, при котрих більша частина населення Української Держави не брала в них участі (зайняли більшости української території військами російського большевицького уряду, хаос і анархія по селах, большевизм по містах, у виборах брали участь піддані інших держав [навіть ворожих], порушення правильности виборів, що робили большевики),—необхідно зробити нові вибори до Українських Установчих Зборів, видавши поперед нові, відповідніший часови й обставинам закони про вибори.

6. Без сильної національної армії Держава не може бути й тому необхідно негайно приступити до творення української армії: а) в першу чергу розвинути ті полки, що zostалися вірними Українській Народній Республіці в грізний для її існування час, а саме полки: Богданівський, Республіканський, Наливайка, Гордієнківський, Дорошенка й інші до певного їх складу для утворення гарнізону української столиці—Київ; б) негайно приступити до утворення української армії по західно-європейським зразку. На збройні сили, хоч і не ворожої до нас держави, покладати ся не можна, як те вчить досвід історії й сучасної світової дійсности.

7. В небезпечний для Української Народньої Республіки момент (від 15 січня до 17 лютого) тільки невеличке (з українських патріотів) українське військо 10 день билося на вулицях Києва проти полчищ большевиків; з вікон, дахів, з боків, зпереду та ззаду по українським військом били рушницї й кулемети ворогів, а над самим військом рвалися шрапнелі й свистіли гранати. По нерівній боротьбі українське військо вийшло з Києва й на протязі цілого місяця пробуло в тяжких походах. Вороги були побиті: під Коростенем, Ушеміром, Житомиром і Бердичевом. Врешті військо вступило в Київ, але значна частина його полягла в боях. В імя признання великих заслуг сих народніх оборонців необхідно: а) відати негайно допомогу родинам забитих в сих

боях вояків (так само інвалідів), забезпечити їх родини матеріально, вчити та виховувати їх дітей на державний коштів; б) героїв вище згаданих походів нагородити національним знаком пошани, який треба негайно утворити (на зразок німецького залізного хреста, чи французького ордена почесного легіону, напр. хрест з блакитної емалі з жовтою каймою); в) винагородити тих вояків (чи їх родини в разі їх смерті), що в час большевицького панування втратили на майні, чи на чім іншому; дати безплатне виховання їх дітям; г) давати вище згаданим героям перевагу при призначеннях на посади в державних і міських інституціях; д) тих же військових, які або зрадили або покинули свої частини самочинно, віддати під військовий суд; е) тих офіцерів (старшин), що в часі боїв українського війська у Києві й поза Києвом переховувалися в безпечних місцях, зберігаючи свої особи, замість того, щоб вступати до війська, з військового звання виключити й ні на які відповідальні посади не призначати.

8. Необхідно прийняти рішучі міри для ліквідації большевицької авантюри. Треба не забувати, що під прапором большевизму великоруський большевицький уряд вів і веде свої полки на Україну для завоювання України й підбиття її знову під московську владу. І тому війна Українців з большевиками не є війною горожанською, але національною війною.

Коли большевиків переможено 21 січня, українське військо домоглося роззброєння населення Києва й рішучих мійр в боротьбі з большевиками. Український Уряд пішов шляхом полумір і нерішучості; большевики одержали підмогу з півночі. Підняли знову повстання і перемогли: довелося українському війську й Українському Урядові залишити Київ. Нерішуча політика Українського Уряду довела до того, що Україна була поставлена в ризико — потрапити знову в московське ярмо. Незалежність Української Народної Республіки була наражена на смертельну небезпеку. По повероті до Києва Український Уряд знову розпочав проти волі й бажання українського війська й українського громадянства політику поблагання і полумір щодо большевиків (які в значній кількості склалися з злочинних елементів), котрі під прапором большевизму у Києві мучили, катували й убивали невинне населення, нищили Українців тільки за те, що вони Українці, грабували та нищили чуже добро. Така політика Українського Уряду може повести знову до вибуху звірячого большевизму. На підставі цього треба негайно зліквідувати большевицьку авантюру у Києві рішучим способом, аби знищити всяку можливість повороту знову страшних днів большевицького кошмару, що ми пережили. Для цього необхідно: а) призначити на посаду військового команданта Києва особу військову, досвідчену, відому українському громадянству й війську з широкого українського патріотизму; б) негайно обеззброїти населення Києва; в) особи, що наклали на большевиками, мусять бути покарані по суду. Особи, що брали участь — або особисто в розстрілах і вбивствах Українців і мирного населення Києва, вишукували й віддавали жертви большевицьким катам, — мусять бути покарані військовим судом як державні зрадники й карні злочинці; г) для розгляду й вирішення цих справ утворити судову комісію з представників від Українського Правничого Товариства й військових частин, що билися з большевиками, порівну з того та другого боку. В склад комісії входить представник від київської міської думи.

9. Творення офіцерського відділу в Києві з перевагою не-українського елемента, з перевагою великоруського елемента, що тепер відбувається у Києві, а надто з тих, що не брали участі в боротьбі українських військ з большевиками, як на вулицях Києва, так і поза Києвом, творення з цього елемента військових частин без огляду на те, чи тримається особа, що записується в частину, української орієнтації, чи централістично-великоруської, чи тримається як

особа демократичних поглядів, чи чорвосотенно-монархічних, — є великою небезпекою для Самостійної Української Народної Республіки, а також для соціалістичного Українського Уряду й тому ці військові частини мусять бути негайно розпущені (скасовані).

10. Для заведення нормального ладу на Україні необхідне негайне утворення національної міліції по західно-європейському зразку. Особливу увагу треба звертати на склад міліції при утворенні її в містах на Україні, в більшості чужонаціональних. Міліція української столиці Києва мусять бути негайно усунена від підлеглості київській міській думі, яка в часі панування большевиків у Києві, а також й раніше вела антиукраїнську політику, — а підлягати Українському Урядові.

11. Доручити своїй парламентській фракції в У. Ц. Раді домогатися переведення вище наведених постанов у життя.

Соціалізація землі.

Подаємо за 1 ч. органу Української Партії Самостійників-Соціалістів „Самостійник“ передицю цього тижневика про сю важну справу.

Той, хто читав закон про соціалізацію землі і при тому незасліплений партійними гаслами, помислить, що сей закон писали або мрійники-утопісти, які ніколи не бачили нашого українського села й наших земельних відносин, або злісні демагоги.

Адже психіка нашого селянина зовсім не соціалістична й український селянин насамперед індивідуаліст. Безземельне й малоземельне українське селянство марило й марить, хотіло й хоче мати свій власний ґрунт, якого-б вистачило на належне прожиття. Селянин, що має яку зайву десятину проти споживчої чи трудової норми, ніколи й нікому сеї десятини не віддасть; її можна вирвати у його хіба з душею.

Запитаємо оборонців соціалізації землі: чи знають вони, як українське селянство прийняло закон про соціалізацію землі? І чи є реальна сила, яка-б змогла провести сей закон у життя? Хто заризикує тепер поїхати в село здійснювати сей закон? Адже кожному ясно, що при перших кроках фактичного переведення закону в життя села на Україні раптом поділять ся на ворожі табори. Не збройною же силою, з допомогою Німців, закон сей запроваджувати, не кажучи вже про те, що здійснення цього закону потребувало-б такого величезного технічного й адміністративного апарату, який не під силу не тільки винищеній фінансово Українській Державі, але не під силу всякій державі взагалі. Українські партії, що стояли у владі, завжди користали ся гаслом „земля трудовому народові“ для боротьби за партійне панування, займались полагожденням відносин з меншостями, але земельна, найболючіша для народа справа, зісталась непо-рушною. А проте земельні відносини на селі гіршали з дня на день. Грізні події наближались. Народ почав тратити терпіння і сам розв'язувати земельне питання по своєму розумінню. Почалась анархія, а ми все тягнули з земельною реформою.

Врешті загреміли большевицькі гармати нашого північного споконвічного ворога, стали рватися шрапнелі над будинком нашого парламенту й тоді тільки похапки, без розгляду, прийнято земельний закон про соціалізацію землі.

Всім було ясно, що затвердженням цього закону більш малось на меті „підвести міну“ під большевиків, вирвати ґрунт з під їх ніг, доказати „небуржуазність Ради“ ніж розв'язувати аграрну справу на Україні.

Всім зрозуміло, що сей закон був необхідною в певний історичний момент помилкою, податком певному настроєви має. Отже національний обов'язок наших законодавчих установ сказати се відкрито й негайно приступити до розв'язання

аграрного питання на наукових підвалинах, на щиро демократичних підвалинах, на державних підвалинах.

Колиб від самого початку земельну реформу поставлено на належний практичний ґрунт, уже до сього часу велика земельна власність була б зліквідована. Нарід мав би віру у свій уряд, обороняв би його й ніякі большевики нам не були б страшні, північний хижак не використав би безпорадного становища.

Але на жаль було не так. Став ся погром української влади, кошмар большевицького панування і все те, що ми пережили.

Отже нещастє хай буде нам доброю наукою на будучину.

Тепер час перейти від розмов до діла. Закон про соціалізацію землі треба скасувати, а замість нього видати новий, відповідніший психіці й економічним умовам закон про землю.

Треба негайно приступити до ліквідації великої земельної власности, яка була й буде завжди погрозою і для щирого демократизму й поступу, та перейти до фактичного, а не тільки на папері, наділення безземельного й малоземельного українського селянства.

До земельної справи треба притягти знавців справи, використати усі культурні й наукові сили українського громадянства. Державна робота — то робота не партійна, а надпартійна, національна, всеукраїнська й тому уже час позбутись партійної нетерпимости: ми діти мужицького народу, що не маємо ані своєї національної буржуазії, ані аристократії.

Тільки при такій умові, коли нарід побачить на власні очі, що уряд за нього турбуєть ся, нарід підпиратиме уряд і тоді не потрібна буде нам чужа військова сила для охорони спокою й ладу на Україні.

* * *

*Весно! Ти знову ідеши і знову находиши мене
Не в Ріднім Краю, не на вільних просторах України,
А там, де і рік:—у неволі... й життя таке саме сумне,
Яким воно й завжди для мене було на чужині.*

*В змову пору я чадав; аби лиш діждати весни,
То знову тоді оживу я душою і тілом;
Забуду і сум і неволю, забуду невілмицькі сні
І глянцю вперед, як колись то, бадьоро і сміло.*

*Але уже в першій дні, як подих весняний легкий
В обійми палкі мене взяв, як сонечко з неба всміхнулось,
Почув я, що душу мою палі мовби камінь тяжкий
І змучене серденько тяжко до болю стиснулось...*

*Не тішить мене ні весна, ні сонце, ні квіти ясні, —
Одна тільки думка: скорітій на Україну-б вернути!
Лиш там би я квітам радів, лиш там би радів я весні,
Лиш там би я мі всі пригоди неволі забути...*

Полонений М. Канєльгородський.

Вісти.

Протест Української Центральної Ради проти прилучення Бесарабії до Румунії. В останній хвилі одержуємо таку вістку УТА, розіслану з Києва 17 квітня: По обговоренню справи анексії Бесарабії Румунією Українська Центральної Рада на своїм засіданню з 16 с. м. заявила: 1) Українська Народня Республіка не признає ухвали в справі прилучення Бесарабії до румунського королівства, бо вона не відповідає вільному вислову бажань всіх націй, які заселяють територію Бесарабії. Наслідком сього домагаєть ся Українська Народня Республіка переведення вільного вислову бажань і влучення тих частин Бесарабії, які висловлять свою волю

в тім напрямі, що вони хочуть злуки з Українською Народньою Республікою. 2) Українська Центральної Рада поручає Раді народніх міністрів звернути ся до Румунії, а також до держав почвірного союзу з нотою протесту проти такої системи гнету й насильства супроти народів Бесарабії. Уважаючи проклямацію з 9 с. м. нерішаючою, поручає Українська Центральної Рада своїй Раді народніх міністрів поробити всі заходи, які має до розпорядження, щоб в найблизшій будучині вирішила ся доля Бесарабії на підставі порозуміння з Українською Народньою Республікою і по вислові волі усього населення Бесарабії.

Війна з Московщиною. В Таврії зайняли українські й німецькі війська Чаплинку й Мелітопіль. Офіційне повідомлення Генерального Штабу Української Народньої Республіки про зайняття Харкова таке: Східней фронт. Німецькі частини зайняли Новозибків. Бригада отамана Натієва разом з Німцями зайняла Харків. 8 квітня в ночі після стички другий Запорізький полк Балбачана увійшов в Харків. Большевики почали відхід на Вороніж, в Харкові захоплено багато майна: панцирників, гармат і иншої зброї. В Харкові по найточнішим відомостям 80% населення ворожо настроєне проти большевиків.

В справі українсько-російських переговорів. Як доносить УТА, Рада народніх міністрів Української Народньої Республіки на засіданні 17 квітня ухвалила ось що в справі миру з Росією: Проект російського народнього комісаріату в справі мирових переговорів з Україною Українське Правительство приймає. Мирові переговори відбуватимуть ся в провінціальному місті куреської губернії. Відкомандировано до Москви окремого курера з сею ухвалою.

Установчу Раду Української Народньої Республіки постановила скликати Мала Рада на 12 травня на підставі виборів з грудня 1917 і січня 1918 р. з доповненням переведення виборів там, де ще вони не відбули ся.

Вислід виборів до Установчої Ради (Зборів) Української Народньої Республіки. 1) 3 київської округи вишло депутатів: від української партії соціалістів-революціонерів і Селянської Спілки 38, від большевиків 3, від сіоністів 3, від позапартійних Росіян (шультинців) 1, всього разом 45; 2) від волинської округи депутатів: від у.п.с.р. і Сел. Спл. 19, від большевиків 4, від сіоністів 3, від волинської польської спілки 3, від „Бунду“ 1, разом 30; 3) від чернігівської округи депутатів: від большевиків 17, від у.п.с.р. і Сел. Спл. 10, від к.д. 1, разом 28; 4) від подільської округи депутатів: від у.п.с.р. і Сел. Спл. 30, від селян балтського повіту 3, сіоністів 3, польського списку 2, у.с.д. 1, разом 39, 5) від полтавської округи депутатів: від у.п.с.р. 18, большевиків 10, хліборобів власників 1, лівих у.с.р. 1, разом 30. Таким чином вибрано в п'ятих округах: у.п.с.р. і Сел. Сп. 115, большевиків 34, сіоністів 9, польський список 5, селян балтського повіту 3, „Бунду“ 1, у.с.д. 1, хліборобів власників 1, к.д. 1, позапартійних Росіян (шультинці) 1, у.ліві с.р. 1 — всього 172 (К. „Відр.“).

Депутати до Українських Установчих Зборів від київської губернії. 9 квітня відбуло ся останнє засідання виборчої київської комісії для скликання Українських Установчих Зборів, на яким остаточно вирішено, хто з кандидатів пройшов до Установчих Зборів Української Народньої Республіки. Зі списку ч. 1 (у.с.р. і Селянської Спілки) вибрані: 1) Михайло Грушевський, 2) Олександр Север, 3) Микола Стасюк, 4) Василь Химерик, 5) Хведір Швець, 6) Микола Шраг, 7) Аркадій Степаненко, 8) Григорій Пирховка, 9) Микита Марич, 10) Арсен Юкиш, 11) Микола Салтан, 12) Олександр Ільченко, 13) Митрофан Потапенко, 14) Григорій Кухар, 15) Михайло Марчук, 16) Андрій Макаренко, 17) Микита Кравець, 18) Василь Рошманюк, 19) Модест Левицький, 20) Микита Шаповал, 21) Омелько Марченко, 22) Петро Тенянюк, 23) Микита Ковалюк, 24) Павло Христюк, 25) Сергій Донченко, 26) Опаває Логвиненко, 27) Євмен Котик, 28) Ми-

книжкою і т. ін. Важко було навіть уявити собі Івана Семеновича поза стінами сегетівського будиночка і я розумію, яку драму пережив небіщик, коли йому, що безвиїздно прожив там років з 15, довелося вибрати ся з нагрітого місця і тиняти ся по Києву, не знаходячи ніде такого вигідного помешкання.

„Востаннє бачив я Івана Семеновича Різдяними святками, — ми разом справили „свят вечір“ у близькій мені семі. Письменник зовсім знемоцнів, але так само тепло й незлобиво, з якоюсь добродушною усмішкою дивився на світ і події. Вони мало зачепили його й не порушили його ясно-го, тверезого світогляду“.

Делегація духовенства у міністра внутрішніх справ Ткаченка. 8 квітня, як доносить УТА, явилися у міністра внутрішніх справ М. Ткаченка волинський єпископ Евлогій і чигиринський єпископ Никодим в цілі вяснення відносин уряду до церкви. Міністер заявив у розмові делегації, що православна церква, до якої належить більшість населення України, може сподівати ся найдоброчливішого відношення з боку Українського Правительства. Вже зараз уряд поробив деякі заходи щодо поліпшення матеріального становища духовенства. Ідучи в напрямі відділення церкви від держави, уряд усіма силами підтримує церкву, наскільки вона дійсно прийде на шлях служення українському народові й запомоги розвитку української культури. Дальший розвиток церкви, як зазначив міністер, повинен іти в парі з розвитком Української Держави, розуміючи під тим затвердження її автокефалії.

Байдужість українського духовенства. Під заг. „Дивна байдужість“ надрукував у „Новій Раді“ Микола Безсонов, бувший красноярський єпископ Нікон, статтю, де зазначає дивну відсутність українського білого й чорного духовенства в часі свята визволення Києва від большевицьких розбішак і грабіжників у день 2 марта. „На мою думку—каже автор—київське духовенство повинно було 2 марта з митрополитом і єпископами на чолі стрінути українське військо повсюдним, по всьому Києві, церковним дзвоном, з охрестем і радісними відправами. Воно повинно було се зробити, коли справді хотіло відсвяткувати разом з народом велику історичну подію, визволення Києва від розбійників-політиканів“. Автор не давав зразу до друку своєї замітки, бо гадав, що день 2 марта була просто помилка, що більше сього не буде. „Але—вже чотири полки Українців вийшли з полону, а наше недбале духовне начальство та духовенство й „вухом не веде“ та не хоче навіть привітати вірних дітей України, що повернули з неволі до Рідного Краю“.

Степура, подільський губернський комісар, призначений на посаду харківського губернського комісара (Н. В.).

Господарські школи. Як доносить У. Т. А., міністерство земельних справ наказало педагогічній раді сільсько-господарських шкіл виробити науковий план і коротку програму чотирілітньої середньої сільсько-господарської школи. В обіжнику вказується ся, що підготовчі дві класи треба скасувати, а навчання спеціальних предметів має бути побільшене.

Новий залізничний шлях Київ—Одеса. Інженір А. Каширський розробив детальний план нового залізничного шляху Київ—Одеса. Як що сей проєкт Каширського переведеть ся в життя, се скоротить залізничний шлях Одеса—Київ на 100 верст. Нова дорога має пройти як найкоротшим шляхом. Сей проєкт знаходить ся тепер в бесарабському товаристві залізничних шляхів. Товариство має незабаром звернути ся до міністерства шляхів Української Народньої Республіки за дозволом щодо будування нового залізничного шляху. Як зазначив представник сього товариства, бесарабське товариство залізничних шляхів має всі засоби для будування нового шляху. Воно має свої власні кошти, потрібні матеріали, відповідні технічні штати. Щодо матеріалів для будування залізниці, в його розпорядженню, як кажуть, є значна кількість дерева, цементу, заліза, цегли, а також потрібний для

будови залізниці — інвентарь. Крім того в розпорядженню бесарабського товариства є значна кількість палива, яку маєть ся на меті використати для руху потягів нової залізниці. На думку представника товариства бесарабське товариство може розпочати працю в найкоротшій часі (К. „Відр.“).

Новий музей у Києві закладаєть ся при міністерстві пошт і телеграфів, де будуть зібрані колекції українських і закордонних марок, листівок, блянок, а також історичних малюнків, фотографій, приборів і моделів, що відносять ся до поштової й телеграфічної справи як України, так і інших держав.

Упорядкування могили Шевченка. Дня 9 квітня, як доносить УТА, на надзвичайнім зібранні київської губернської народньої управи по рефераті управи постановлено: 1) затвердити зроблені нею видатки в сумі 14.500 карбованців на упорядкування могили народнього поета Тараса Шевченка, 2) доручити новій управі по згоді з канівською повітовою управою розробити загальний план упорядкування й утримання вигляду могили небіщика, скласти потрібний обрахунок і доложити його черговому земському зібранню, 3) доручити новій управі звернути ся до всіх громадських і інших інституцій з пропозицією взяти участь своїми коштами в справі упорядкування й утримання достойного вигляду могили батька України Тараса Шевченка.

Збори київського губернського земельного комітету відбули ся в днях 20—22 марта. Зіхали ся делегати від усіх повітів крім чигиринського. Народи розпочали ся традиційними звідомленнями з місць, які взагалі свідчили про не досить добру свідомість повітових делегатів у справі сучасного становища земельної справи в їх повітах. Ніодин з делегатів не подав докладних відомостей, скільки було в повіті всіх економій, скільки вже розграбовано та як розграбовано й скільки зістало ся цілими. Виявило ся, що в київській губернії є економії, що „знесені до тла“, де не зостало ся і „тріски“, є економії, де розграбовано тільки хліб і худобу, а є й такі, що знаходять ся цілими в розпорядженню земельних комітетів. Такі наслідки залежать не від політики повітових і волосних комітетів, а цілком від того чим иншого відношення до економії громад тих сіл, біля яких знаходять ся економії. Руїницька хвиля найвище підняла ся в гору в кінці грудня 1917 р., коли на села повернули ся матроси й салдати „большевики“. Тепер настрої населення взагалі тривожний і пригнічений. З одного боку по селах панує „диктатура кримінальних елементів і дезертирів“, які озброєні „до зубів“ так, що мирне населення криком кричить: „Доки буде ся свобода?“ З другого боку турбує населення і прихід німецького війська. Поширюють ся чутки, ніби-то Німці думають повернути назад панів. Через те селяне боять ся обсівати бувші поміщицькі землі, не відаючи, кому дістанеть ся врожай, і вимагають, щоб їх запевнити в тім, чи урожай дістанеть ся тому, хто обсеє землю (Н. Р.).

3 Камянець Подільський. 1 квітня відбулось, як доносить „Нова Рада“ за „Поділлям“, надзвичайне засідання міської Ради Камянця Подільського. Засідання скликано в справі відкриття українського університету в Камянці. Були присутні й члени Ради та всі члени президії. Залія і хори були переповнені публікою. Засідання відкрив помічник голови Ради Миронський. Перший забрав слово референт Шульминський. У своїм рефераті він змалював ті величезні добра, які принесе освіта, дана університетом. А сю користь матиме не тільки місто, але й усі околиці та вся губернія. Що більше, місто підійметь ся і під матеріальним оглядом від тих культурних сил, які дасть місту університет. Далі повідомив референт, що на днях до Камянця приїжджає комісія професорів київського університету для огляду міста і тих умов, які Камянець може дати для будучого університету. По вислуханню реферату про університет міська рада по короткій дискусії ухвалила: 1) поробити всі залежні від ради заходи, необхідні для задоволення потреб такої над-

звичайної ваги справи; 2) асигнувати мільон карбованців на улаштування й утримання університету; 3) дати для університету потрібне помешкання, а саме один з будинків, котрі окажуться найбільше підходящими згідно з вказівками окремої комісії для вибору цього помешкання. Потім вибрано комісію для прийняття комісії професорів київського університету, яка має на днях приїхати.

При кінці засідання прийшла позачергова заява від управи подільських залізничних доріг, а саме ця заява порушила справу переведення згаданої управи до Кам'янця Подільського. Порушення такої важкої справи було також немалою радістю для міської ради. Пояснення в порушеній справі давав начальник кам'янецького залізничного двірця. По вислуханню цієї позачергової заяви й пояснень міська рада ухвалила поробити найенергічніші заходи, щоб перевести в Кам'янець управу залізничних доріг. У зв'язку з тим постановлено вислати радного Дяченка до Києва для переговорів з управою залізничних доріг, а також прохати начальника станції Кам'янця Подільського повідомити управу про ухвалену на засіданні постанову. Колиб ці постанови, які ухвалено на цьому засіданні, зреалізувалися, Кам'янець Подільський від того дня, історичного для нього, почав би нову добу свого життя.

Привіт українському народові від жидівського робітництва м. Бердичева. Голова Ц. Ради проф. М. Грушевський одержав з Бердичева таку телеграму українською мовою: „Найстаршому борцеві за визволення українського народу, голові Центральної Ради професорови Грушевському. Скликає місцевим комітетом Бунду зібрання Жидів — громадян міста Бердичева в числі п'ять тисяч вітає визволеній український народ і висловлює певність, що у визволеній Україні рука в руку боротимуться за кращу будучину трудящі маси українського народу спільно з трудящими масами всіх інших народів, що заселяють Україну“. На це голова Ц. Ради послав таку телеграму: Бердичів, комітет Бунду. Щиро дякую за привітання. Вірю, що міцна солідарність України перебере всі труднощі й оборонить нашу політичну незалежність, демократичні й соціальні здобутки. Голова Ц. Ради Грушевський (Боротьба).

Національні передпарляменти на Україні. Як повідомляє „К. М.“, міністерство для жидівських справ і Національна Жидівська Рада розробляють зараз законопроект про національні передпарляменти на Україні. Завданням національних передпарляментів має бути організація і об'єднання діяльності місцевих національних товариств, заведення національних катастрів, скликання національних установчих зборів і загальне ведення національних справ, а головним шкільних і провітних. Законопроект скоро буде викінчений і переданий в Раду народніх міністрів. Поки що виникають різні думки лише в справі компетенції національних передпарляментів. В теперішню хвилю підготовча робота йде для організації передпарляментів лише трьох більших національностей: великоруської, польської й жидівської. Число членів кожного передпарляменту зокрема, а також способи виборів мають бути встановлені законом. Для жидівського передпарляменту проектується встановити число членів 125. В це число входила б ціла теперішня Національна Рада, яка складається з представників п'яти жидівських політичних партій по 10 членів від кожної, а решту (75 членів) мали б вибрати жидівські громади.

З життя Українців на Закавказзі. У Тифлісі відбувся другий український з'їзд Закавказзя, котрий, вислухавши реферати делегатів з міст і реферат Шрамченка про добробут українського населення на Закавказзі, постановив послати телеграфічне прохання У. Ц. Раді й Раді народніх міністрів, аби на Закавказзі утворено консульство для охорони всіх прав тих Українців, які признають себе громадянами Української Народньої Республіки. На консула з'їзд вибрав Петра Куцяка (С. Чалий), нинішнього комісара українських справ

на Закавказзі й голову місцевої української красної ради. Крім того, зважаючи на тяжкі обставини, в яких пробувають тепер українські поштово-телеграфічні робітники, а також селяне, розкидані серед чужих людей на Закавказзі, другий український з'їзд постановив просити Раду народніх міністрів знайти засоби для переведення на Україну українських залізничників, поштово-телеграфічних робітників і селян збігців, яким надалі не можна зоставатися на Закавказзі (Боротьба).

Вартоломеївська ніч на Холмщині. Як довідується „Н. Рада“ з безумовно певних джерел, Поляки готувалися на 10—12 березня улаштувати Українцям на Холмщині Вартоломеївську ніч. Справа була вже зовсім налагоджена, видруковано й порозліплювано на польських будинках написи: „Tu mieszka rodzina polska“ (тут живе польська родина), але довідавшися про це, німецький головнокомандуючий Лінвінген ужив енергічних заходів, поарештував верховодів, порозетавляв військо й таким чином йому пощастило відвернути це страшне криваве діло.

Словник М. Уманця і Б. Грінченка. „Стара Громада“ ухвалила випустити нові видання російсько-українського словника М. Уманця і А. Спілки й українсько-російського Б. Грінченка. Словник М. Уманця (М. Комарова) мають доповнити тим матеріалом, який збирав за життя небіщик М. Комарів. У сій справі „Стара Громада“ приступила до переговорів з наслідниками М. Комарова. Словник Б. Грінченка мають доповнити тим матеріалом, що є в багатьох старих учасників роботи над сльовником і інших осіб. Редакцію і завідування технічною частиною видання словника М. Уманця предполжено Ан. Ніковському; таку саму роботу по виданню словника Б. Грінченка предполжено взяти Г. Голоскевичеві.

Бібліотека Центральної Ради прохає всіх, хто має старі видання українських газет і журналів (включно до видань 1917 р.), як кийвські, так і провінційальні, надсилати їй за якусь плату.

Московська большевицька культура не оминула старого родового маєтку Ів. Тургенева в чернеськім повіті тульської губ., де лежить історичний „Бежин Луг“. Сю садибу, величезну бібліотеку з виданнями XVIII стол., значну колекцію історичних документів, листи Івана Тургенева, рукописи його перших творів, всі родинні портрети Тургенєвих, все те розграбовано цілком і загинуло (Н. Р.).

Терещенко, бувший міністер заграничних справ у Росії, дістався по одним вісткам до Скандинавії, по другим до Англії.

Ленін про Луначарського. В „Новій Раді“ читаємо: Сими днями в „Нов-ім Слов'ї“ була надрукована розмова з Луначарським, який досить виразно натякає про можливість згоди з Україною. Коли спитали про це Леніна, він досить виразно заявив: Все се пустяки—і думки, висловлені Луначарським, зовсім не відповідають поглядам робітничо-селянського уряду.

З Москви. В Москві досі виходив орган московської Української Ради п. з. „Українське Слово“. В 9 числі редакційний комітет повідомляє: „Через необхідність від часу призначення комісара для українських справ провадити на далі лиш цілком аполітичну діяльність Рада українських кольоній в Москві примушена зректися видавання власної часописи“. Тепер „Українське Слово“ буде видавати організація Українців у Москві. Відкриваються курси українознавства. Артистичний відділ Ради упоряджує вистави у Введенськім Народнім Домі. Артист Овчиників справляє 35-літній ювілей. Існує „Жіноча Спілка“. Рада холмського товариства „Просвіта“ скликала загальні збори товариства Український лазарет в зв'язку з ліквідацією шпиталів скасовано. Заснована та працює „Торгово-промислова Спілка“. Зорганізував ся і має своє представництво в московській Раді „Союз залізничників-Українців московського вузла“. Канцелярія комісара українських справ сполучена з канце-

лярією Ради й видає пашпорти та пропуски на Україну.
(„Н. Р.“)

Делегація київської губерніяльної народньої ради (земства) у козаків з бувших полонених Українців. 8 квітня делегація київської губерніяльної народньої ради в складі 5 осіб відвідала гайдамацький полк ім. Максима Залізняка, який складається з бувших полонених Українців німецьких таборів. У число членів делегації входили п.п. Турковка, Коробаня, Котик, Красний. Приїхавши до касарень, де міститься сей полк, делегація звернула ся з братерським привітом до вартової команди, яка несла варту в подвіррі. Від імени славних гайдамаків відповідав полковник, котрий сказав, що вони до останнього боронитимуть Україну й захищатимуть всіх мешканців України. Після того делегація пішла до касарень, де вже зібрали ся всі козаки та старшина. Першим говорив п. Турковка (голова делегації), який дякував гайдамакам за те, що вони не пішли після довгої німецької неволі до дому, а з зброєю в руках стали до оборони своєї Батьківщини. Другий член делегації п. Коробаня закликав козаків до того, щоб потім, як скінчиться ся ця страшна війна, вони йшли на села й, будучи людьми далеко більш освіченими ніж інші селяне, несли на села освіту й підносили культурний рівень села. Далі говорили члени делегації — селяне, які від імени селян дякували козакам за їхню поміч в боротьбі з ворогами. Останній промовляв п. Красний (Жид). Попереду всього він чемно перепрошував, що не може говорити по українськи, кажучи, що се є ганебний наслідок царського режиму, що ми не можемо не тільки говорити до вас на мові народу, серед котрого живемо, а навіть до свого народу примушені промовляти на московській мові. Я вітаю вас, казав він, від столичної народньої ради. Подбайте, щоб завше ся губернія була більш свідомою ніж інші. Від гайдамаків відповідав один з панів старшин, який сказав, що „можете бути певні, що ми душу й тіло положим за нашу свободу і покажем, що ми браття козацького роду. Не словом, а ділом боронимо свою волю“. Під голосні вигуки „Слава“ один з членів делегації вийшов і розцілував ся з промовцем. Після того всі присутні відспівали „Вже воскресла Україна“. На прощання до делегації промовляв один з козаків, який дякуючи за честь, зазначив про бажання боронити волю України та просив, щоб громадянство дбало про моральну й матеріальну піддержку козацьких реди. Полковник дякував делегації за те, що вона зявила ся сюди та привітала козаків, від імени яких також просив подбати про їхні родини, з котрими вони три роки не бачили ся. Голова делегації зазначив, що всі заходи в сїм напрямі будуть негайно пороблені. Після всього того пан полковник запросив членів делегації покоштувати хліба й соли. За обідом вели ся товариські балачки. Між иншим пан полковник зазначив, що в полку нема неграмотних. Всі люди свідомі, так, що агітація на вулицях Києва, яку ведуть вороги Української Держави, абсолютно не має ніякого впливу (Нар. Воля).

Воєнний альбом галицько-українського 80 полку піхоти. 80 п. полк видає в найблизшій часі воєнний полковий альбом. Дохід з сього артистично-історичного твору призначений на фонд вдів і сиріт по впадших героях. В альбомі хочемо вшанувати пам'ять тих, котрі головами лягли в обороні рідного краю, а грядучим поколінням передати вірну картину геройських діл, яких доконали сини австрійської України в рядах 80 полку в завзятих боротьбах на сході, полудні й полудневім заході й тому просимо всіх, що мають або мали свояків, знайомих в нашім полку, присилати воєнні записки, описи життя, фотографічні знімки, портрети вбитих і попавших в полон — на адресу Schriftleitung des 80-er Kriegsalbums in Rimaszombat, Ungarn. Фотографії, портрети й записки звернемо в короткім часі з подякою. Сі, що бажають набути наш альбом, звольте подати нам свої адреси. Ціна альбому за попереднім надісланням грошей 40 К, за посліплатою 60 К.

Гумористичний кутик.

„Шевченківці, сагайдачники й орликівці“.

Під сим заголовком подала „Бабуся з того світу“ в 2 ч. „Гедза“ таку влучну сатиру:

Коли до батька Тараса в рай дійшла чутка про те, що Шевченківський полк побольшевичив ся і замість боронити Рідний Край, пішов дускати насінне та гандлювати казенним добром на Жидівськїм базарі, — він узяв перо, закреслив у гніві свій „Заповіт“, а натомість написав:

Як умру, то поховайте

Мене на Вкраїні:

Серед степу завели ся

Поміж людьми свині!..

А старий Сагайдачний, дізнавшись, що й полк його імени побольшевичив ся й не хоче йти „на братов“, які грабують села, гвалтують жінок, приікають їм цигарками груди, а козакам відрізують вуха, носи, проколюють очі, — схилив голову, заплакав і заспівав:

Ой горе тій чайці,

Чайці — небозі,

Що вивела... пуценятюк

При битій дорозі.

Ішли чумаки,

Весело співали. . .

Шкода, що тих собачат

Та не повбивали!..

Відгукнув ся й чистий серцем та великий головою Орлик, почувши про неславу своїх орликівців у Катеринославі: „Дякую тобі, премудрий Боже, — мовив він, — за те, що хоч і зробив ти мене гетьманом, та не на Вкраїні! Очі-б мої не бачили, вуха-б не чули про ту погань, що, вкравши мое ім'я, ганьбить твою сиву страдницьку голову, Пречиста Не-не-Україно!“

3 удатних дотепів.

— Оксанко!.. Оксанко, гов! Давай, давай, серденько швидше обідати, бо міні страшенно віколи: зараз засідання по демобілізації і той... комісія з Центральної Ради приїхала. Ну жени, жени Марту, щоб несла борщ!

— Це... ша... тихо!..

— Що таке?!

— В нашої Марти в гостях „главнокомандующій флотом“.

— С, то ви вже не учителюєте?

— Давно.

— А то чому? Ви-ж такий досвідчений український педагог!

— Всі наші % додатки, п'ятиліття і нові штати пішли на червону гвардію і я, щоб не втратити свого заробленого, муєів вступити в гвардійці. Тепер одержую стільки, скільки на учительстві не доскочив би за всі чотири п'ятиліття.

— Єдиний невипроданий добрий і гарний український —

КАЛЕНДАРИК

для Січових Стрільців і жовнів-Українців

коштує лише К 1-80. — Замовляйте скорше в адм. Вістника.

З м і с т: Румунське насильство над Бесарабією. — Самосійна Білоруська Народна Республіка. — Полонений Іван Павлюк. Організація і відправка на Україну відділів українського війська з полонених Українців німецьких таборів. — Полонений М. Капельгородський. Вкраїне любая! (вірш). — П. Жерницький. Вій під Ромоданом. — Самосійники про ліквідацію війни з Московщиною. — Соціалізація землі. — Полонений М. Капельгородський. Весно! Ти знову ідеш і знову находиш мене (вірш). — Вісти. — Гумористичний кутик.

Видає і відповідає за редакцію Микола Троцький

— З друкарні Адольфа Гольцгаузена в Відні. —